

Si quomodo occurrat ad resurrectionem, qua est ex mortuis. Ad illam quæ perfectior est proprie, non ad illam quam etiam invitos habere necesse est.

Non quod jam accepimus. Quia mundi nondum finis advenit: sed in spe est quod credimus, non in re. Aut jam perfectus sum. Adhuc ait se de perfectione hac, & de tali resurrectione suspensum.

Sequitur autem si quomodo comprehendam, in quo & comprehensus sum à Christo Jesu. Si comprehendam meritum apostolatus, in quo apostolatu à Christo sum reprehensus.

Frates, ego me non arbitror comprehensisse. Se humiliando, omnibus gloriam tollit, & universos provocat ad perfectionem.

Unum autem, qua quidem retro sunt obliuiscens: ad ea verò que sunt priora extendens meipsum. Hoc solum scio, quia quotidie proficio, & præteritum laborem non computans, ad priora festino: sive legis obliuiscens, ad perfectæ Evangelii præcepta me teno.

Ad destinatum persequor bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Quod perfectus Deus promisit in Christo in cælis: quod non nisi vincentes accipient.

Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus. Quomodo negat se esse perfectum, si alii sunt: nisi humilitatis gratia hoc dictum accipias? Quicumque perfectus est, hoc sentiat: vetera scilicet obliuiscendo, & nova sectando: quia perfecti debent esse discipuli Christi: licet superius de perfectione præmii: hic verò de scientia sit locutus.

Et si quid aliter sapiatis, & hoc vobis revelabit Deus. Si quid alii Deus revelavit. Aliter, inquit, non aliud, hoc est, alia assertione, non fide.

Verumtamen ad quod pervenimus. Ad perfectionem novi testamenti.

Ut idem sapiamus. Idem sit: aliter scilicet alter non astruat.

Et in eadem permaneamus regula. Non enim scite sufficit sine factu.

Imitatores mei estote fratres. Me sequimini, non falsos Apostolos.

Et observate eos qui ita ambulant, sicut habetis formam nostram. Dupliciter dicitur observare, vel ad imitandum, ut hic: vel ad cavendum, sicut ad Romanos ait: Observate eos qui dissensiones & offendiola faciunt.

Multi enim ambulant, quos sæpe dicebam vobis. De his dicit, qui spem passionis Christi, per quam peccata dimissa sunt auferentes in lege ceremonias collocabant. Postest & de Joviniani studiis accipi, qui jejuniorum afflictionem & omnem corporis cruciatum, in luxuriam & epulas converterit.

Nunc autem & stens dico, inimicos crucis Christi. Notandum quod vero affectu, omnium salutem optaverit, qui etiam inimicos crucis Christi desebat, ultrò in interitum properantes.

Quorum finis interitus. Quia in corruptione seminant carnis.

Quorum Deus venter est. Qui se in hoc putant Deo servire, si comedant, non audientes Prophetam dicentem: Si manducaveritis & biberitis, nonne vos manducatis & bibitis?

Et gloria in confusione ipsorum, qui terrena sapiunt. In circumcissione verecundi membri.

Nostra autem conversatio in cælis est. Hoc non potest dicere terrenis vitis mancipatus.

Unle etiam Salvatorem expectamus, Dominum nostrum Jesum Christum. Qui caput est nostrum.

Qui reformabis corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. Sicut monstravit in monte, cum unum ex viventibus & unum ex mortuis, claritatis lux corpori configurat: exemplum resurrectionis ostendens, & in mortuis, & in viventibus.

Secundum operationem virtutis suæ: qua etiam possit subire sibi omnia. Quia non solum conformavit nos, sed etiam corpori suo omnia fecit esse subiecta: sive secundum sententiam qua sibi cuncta subiecit, etiam hoc illi possibile est.

Caput IV.

ITAQUE fratres mei charissimi & desideratissimi. Quia perfectiores.

Gaudium meum, & corona mea. Per vos in præsentem lætificor, & in futuro coronabor.

Sic stete in Domino charissimi. In sola Christi fide, ut superius comprehendi, spem ponentes, & in conversatione cælesti.

Evodiam rogo, & Syntichen deprecor idipsum sapere in Domino. Quod dicit, id est, una mecum hæ mulieres scientes erant legis: qua similiter ut istas eadem sentire commemorat, & hortatur.

Etiam rogo & te Germane compar. Germanus dictus est nomine, qui erat compar officii.

Adjuva illas, que mecum laboraverunt in Evangelio. Non viros, sed feminas quæ erant adjuventes: non in Ecclesia, sed in domo.

Cum Clemente & cæteris adjutoribus meis. Clemens ex philosopho magnæ doctrinæ vir, qui Romæ Episcopus fuit.

Quorum nomina sunt in libro vita. Ne molestè ferrent sua nomina in hac Epistola comprehensa, scripta esse dicit in cælis. Hujus libri etiam Moyses & David meminit, & Dominus in Evangelio.

Gaudete in Domino semper. Quia sæculi gaudium non habetis.

Iterum dico gaudete. Repetit, ut magis ac magis gaudium confirmetur.

Moderata vestra nota sit omnibus hominibus. Judæis & gentibus omnibus: qui vos tribulant & persequuntur.

Dominus enim prope est. Scit quid opus sit antequam petatis ab eo: sive de congruentibus cogitationibus, sollicitudinem gerite: quam enim Dominus nobis prope sit, optimè novistis, secundum illud: Juxta est Dominus his qui tribulato sunt corde.

Nihil solliciti stis. Nolite cogitare quid manducetis, aut quid induamini, hæc omnia gentes inquirent.

Sed in omni oratione & obsecratione cum gratiarum actione, petitiones vestrae innotescant apud Deum. Non cum murmuratione, aut tristitia: tunc potest oratio vestra digna esse auribus Salvatoris: si pro omnibus quæ patimini gratias referatis: sicut Apostoli faciebant.

Et pax Dei, que exuperat omnem sensum, custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Jesu. Qua malos sustinet & ingratos. Christi pax qua pro suis persecutoribus exorabat: si recogitemus omnem mentem superat & inclinat. Hæc ergo pax corda & intelligentias vestras exemplo Christi custodiat.

De cætero fratres. Ad extremum, ut omnia breviter comprehendam.

Quaecumque sunt verba. Permanenda. Quaecumque pudica, quaecumque justa, quaecumque sancta, quaecumque amabilia, quaecumque bona fame. Quia omnis natura humana novit diligenter amare quod bonum est.

Si qua virtus, si qua laus discipline: hæc cogitate que & didicistis, & accipistis, & audistis, & vidistis in me. Virtus tolerantiz, sive laus conversationis: & reliqua bona, quæ & didicistis verbo, & accepistis exemplo, & audistis auribus, & vidistis oculis: hæc tantummodo cogitate.

Hæc agite. Non enim sola sine actu sufficit cogitatio. Hæc posteriora, illa explanant superiora.

Et Deus pacis erit vobiscum. Si hæc non modo cogitetis, sed etiam faciatis.

Gavijus sum autem in Domino vehementer: quoniam tandem aliquando restoruisistis pro me sentire, sicut & sentiebatis. Occupati autem eratis. Iterum florem boni operis recepistis, qui mei immemores occupatione non voluntate arefacti fueratis effecti.

Non quasi propter penuriam dico. Non propter meam inopiam, sed propter vestrum fructum dico me esse gavijum.

Ego enim didici in quibus sum sufficiens esse. A Christo omnia æquanimiter ferre sum edoctus.

Scio & humiliari: scio & abundare. Ubique & in omnibus institutus sum: & satiari, & esurire, & abundare, & penuriam pati. Ut nec abundantia extollar, nec frangar inopia.

Omnia possum in eo qui me confortat. Dans intelligentiam, vel sua doctrina confirmat.

Verumtamen bene fecistis, communicantes tribulationi meæ. Non enim debuit mea inopia vestram impedire mercedem.

Scitis autem & vos Philippenfes, quod in principio Evangelii, quando profectus sum à Macedonia, nulla mihi Ecclesia communicavit. Quando profectus sum, scitis: quia vos solos à quibus sumptus accepimus elegimus, fideliores vos omnibus judicantes.

In ratione dati & accepti, nisi vos soli. Dantes carnalia, spiritualia accepistis.

Quia & Thessalonicam semel, & bis in usum mihi misistis: non quia quero datum, sed requiro fructum abundantem in ratione vestra. Abundans fructus orationis est, cum sanctis etiam absentibus ministratur.

Habeo autem omnia, & abundo. Repletus sum exceptis ab Epaphrodito que misistis. Provocat eos laudando, & gratias referendo.

In odorem suavitatis. Odor suavitatis, non in re oblata, sed in mentis devotione consistit: sicut sacrificium Noë Deus describitur odoratus, cum ipse dicat, nec carnibus, nec animalium sanguine se delectari.

Hostiam acceptam, placentem Deo. Notandum quod elemosyna hostia appellatur: quæ sicut à sanctis oblata, accepta

Explicit Commentarius in Epistolam ad Philippenfes.

COMMENTARIUM IN EPISTOLAM AD COLOSSENSIS

Caput I.

PAULUS Apostolus Jesu Christi, per voluntatem Dei, & Timotheus frater, his qui sunt Colossis sanctis & fidelibus fratribus in Christo Jesu: Gratia vobis, pax à Deo Patre nostro. Et Christo Jesu Domino nostro.

Gratias agimus Deo, & patri Domini nostri Jesu Christi semper pro vobis orantes, audientes fidem vestram in Christo Jesu, & dilectionem quam habetis in sanctis omnibus. Sive exceptione perforarum vel notitiæ, solam diligitis in omnibus sanctitatem.

Propter spem que reposita est vobis in cælis: quam audistis in verbo veritatis Evangelii quod pervenit ad vos. Non propter hominum laudem, sed propter vitam æternam, quæ in Christo est.

Sicut & in universo mundo est, & fructificat. Aliud tricelsum, aliud sexagesimum, aliud centesimum, secundum parabolas seminantis.

Et crevit. In numero vel virtute.

Sicut in vobis ex ea die qua audistis & cognovistis gratiam Dei in veritate. Qui ejus beneficia malis actibus non evacuant.

Sicut didicistis ab Epaphra charissimo conservo nostro, qui est fidelis pro vobis minister Christi Jesu. Fideliter pro vobis in oratione incumbens, ministerium Christi exhibet voluntate.

Qui etiam manifestavit nobis dilectionem vestram in spiritu. Quam habetis in spiritualibus charitatem.

Ideo & nos ex qua die audivimus, non cessamus pro vobis orantes & postulantes, ut impleamini agnitione voluntatis ejus in omni sapientia & intellectu spirituali. Quia eam aliter facere non potestis: quod Propheta intelligens dicebat ad Deum: Doce me facere voluntatem tuam, quia Deus meus es tu.

Ut ambuletis dignè Deo per omnia placentes, in omni opere bono fructificantes: & crescentes in scientia Dei. Bene ille Deo ambulat, qui ei per omnia placet: hoc est, ut in opere bono cum scientia Dei fructificet. Simul exposuit quod frequenter obscure dicebat: hoc est, quomodo Deus det velle, vel adjuvet, & confirmet: docendo scilicet sapientiam, & intellectum gratiarum tribuendo, non libertatem arbitrii auferendo, sicut etiam in præsentem orat, ut impleantur agnitione voluntatis ejus, in omni sapientia & intellectu spirituali: quò possint dignè Deo per omnia ambulare.

est, ita eorum qui in peccatis duraverint reprobatum.

Deus autem meus impleat omne desiderium vestrum, secundum divitias suas in gloria in Christo Jesu. Deo autem & patri nostra gloria in sæcula sæculorum: Amen. Quia ut perfecti alia desiderare non poterant, nisi quæ sunt secundum divitias Dei, non sæculi, & quæ ad gloriam pertinent Christi.

Salvate omnem sanctum in Christo Jesu. Salutant vos qui mecum sunt fratres. Erant enim omnes sancti quos salvere jubet, & omnes præcepit salutari: sicut & in omnibus Epistolis facit: & proculdubio verum dixisse credendus est: Si verè sancti erant, peccatores utique non erant: & quia non peccatores, sed sancti erant: tam poterant esse quod erant, quam poterant non esse quod non erant. Igitur sanctos homines hac ratione esse possibile est.

Salvate vos omnes sancti: maxime autem qui de Casaris domo sunt. Qui sunt nuper de Casaris domo conversi.

Gratia Domini nostri Jesu Christi cum spiritu vestro: Amen.

In omni virtute confortati. Virtus magna est inveteratum vincere vitiorum: vel in passionibus carnis infirmitatem superare.

Secundum potentiam claritatis ejus. Ut & vos sicut & ille patienter omnia sufferatis.

In omni patientia & longanimitate cum gaudio. Ibi est vera longanimitas & patientia, ubi aliquis gaudet etiam sustinere quod patitur.

Gratias agentes Deo & patri, qui dignos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine. Plus vocatio lætificet, quam affligat tristitia passionum. Cognominat sortem sanctorum, sortem hæreditatis, sicut etiam scriptura commemorat: quia Jelus terram dividit in sorte.

Qui eripuit nos de potestate tenebrarum. Ab ignorantia vel errore.

Et transfudit in regnum filii dilectionis suæ. De regno erroris & mortis, quo & dilecti & filii fieremus.

In quo habemus redemptionem & remissionem peccatorum. Redemptis fide, per baptismum peccata dimittit.

Qui est imago Dei invisibilis. Secundum Epistolam ad Hebræos.

Primogenitus omnis creatura. Primogenitus secundum assumpti hominis formam, non tempore, sed honore: juxta illud: Filius meus primogenitus Israel.

Quoniam in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia: sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates. Id contra Manichæos facit.

Omnia per ipsum & in ipso creata sunt. In ipsius creata sunt potestate.

Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant. Dum per ipsum subsistunt.

Et ipse est caput corporis Ecclesia. Quia omnes credentes: ejus membra sunt.

Qui est principium primogenitus ex mortuis. Incorruptibilis gloria.

Ut sit in omnibus ipse primum tenens. Tam in visibilibus, quam in invisibilibus creaturis.

Quia in ipso complacuit omnem plenitudinem divinitatis inhabitare. In aliis, hoc est, in Apostolis, Patriarchis, vel Prophetis, gratia fuit ex parte. In Christo autem tota divinitas habitavit corporaliter, quasi si dicas summaliter.

Et per eum reconciliari omnia in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus. Per quem sunt homines emundati.

Sive que in cælis, sive que in terris sunt. Terræ cælesti-